

Socialdepartementet
103 30 Stockholm

Jobbpremien – ett incitament för att öka drivkrafterna till självförsörjning

S2025/00629

SAMMANFATTNING

Förslaget om jobbpremie kan ses som en ren morot för mottagare av långvarigt försörjningsstöd att försöka få en anställning som ger tillräckligt hög inkomst så att personen inte längre behöver försörjningsstöd. Konjunkturinstitutet ser generellt positivt på att stärka de ekonomiska incitamenten att gå från försörjningsstöd till arbete. Det är däremot inte givet att det är mest effektivt att införa ytterligare ett system. Jobbpremien innebär att en grupp med relativt svaga förutsättningar kan få en ekonomisk bonus om de fullständigt lämnar försörjningsstödet. Troligtvis kommer jobbpremien komma relativt få individer till del. Regeringen borde ha övervägt andra alternativ såsom att förstärka den existerande jobbstimulansen samtidigt som tidsgränsen på sex månader behålls. Detta skulle skapa starkare incitament att ha någon typ av arbetsinkomst samtidigt som inlåsnings effekterna begränsas i och med att jobbstimulansen enbart betalas ut i sex månader.

Enligt förslaget ska Försäkringskassan pröva, besluta och betala ut jobbpremie efter ansökan varje kalendermånad. Det är alltså individen som måste ansöka om att få jobbpremien. Ett skäl som anförs är att det på så vis blir frivilligt att ansöka, vilket innebär att det blir valfritt att lämna ifrån sig uppgifter att man har mottagit försörjningsstöd. Promemorian menar att uppgifter om försörjningsstöd är integritetskänsliga uppgifter. Individen har tre månader på sig att lämna in ansökan i förhållande till den kalendermånad som ansökan avser. I praktiken handlar det om att bevisa att den sökande inte längre uppbär försörjningsstöd den aktuella kalendermånaden. Utöver detta ska Försäkringskassan inhämta inkomstuppgifter från Skatteverket som finns tillgängliga i AGI:er.

Det föreslagna förfarandet illustrerar sammantaget ett generellt problem som uppstår vid förslag som rör försörjningsstödet. Det är kommuner som handlägger och betalar ut försörjningsstödet samtidigt som försörjningsstödet knyter an till andra nationella transfereringsprogram. Bristen på data och information hos relevanta myndigheter försvårar olika typer av reformer. Detta har sina juridiska förklaringar, men från ett policyperspektiv är det olyckligt.

Det föreslagna upplägget rörande ansökan om jobbpremien är krångligt och kan resultera i att individer som har rätt till jobbpremie inte ansöker om det. På så vis riskerar de ekonomiska incitamenten som reformen syftar till att bli svagare. Vi vet från beteendekonomisk forskning att låginkomsttagare är mindre benägna att ansöka om stöd som de har rätt till. Currie (2006) diskuterar i sin översiktsartikel att automatisering av

utbetalning är en lämplig åtgärd för att minska gapet i utbetalning mellan olika inkomstgrupper vid sidan om informationskampanjer och enkla ansökningsprocesser.¹

Givet att relevanta myndigheter hade haft tillgång till data rörande utbetalning av försörjningsstöd skulle en alternativ utformning ha varit möjlig. En mycket enklare, automatisk och transparent utformning i linje med rekommendationerna i Currie (2006) skulle vara att förstärka jobbskatteavdraget för individer som tidigare har erhållit försörjningsstöd, men som inte längre får försörjningsstöd, och kalla detta för en jobbpremie. På så vis skulle jobbpremien direkt komma individer till del vid utbetalning av arbetsinkomst varje månad och ingen underutbetalning skulle ske. En sådan design skulle ha ett flertal fördelar och skapa en mycket mindre administrativ börda. Detta förutsätter dock att Skatteverket har information om utbetalning av försörjningsstöd. Utredningen argumenterar att det är integritetskänsliga uppgifter huruvida man har mottagit försörjningsstöd. Det kan i sammanhanget påpekas att det integritetskänsliga nog är att ansöka om försörjningsstöd och inte att relevanta myndigheter har uppgifter om utbetalning för att i nästa led kunna ge individen i fråga en högre disponibelinkomst.

Promemorian betonar slutligen vikten av utvärdering av jobbpremien och att ”en lämplig myndighet” ska få i uppdrag att utvärdera reformen. Försäkringskassan ska även samla in mikrodata för att möjliggöra utvärdering enligt förslaget. Konjunkturinstitutet instämmer i vikten av utvärdering då det i dagsläget är svårt att veta vilka effekter reformen får. Givet vikten av utvärdering saknar Konjunkturinstitutet en plan i promemorian för hur reformen ska kunna utvärderas. Det bör också noteras att utan en försöksverksamhet där det finns en kontrollgrupp som inte får premien och en behandlingsgrupp som får premien kan det komma bli svårt att utvärdera jobbpremien.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektör Albin Kainelainen. Föredragande har varit Linuz Aggeborn.

Albin Kainelainen
Generaldirektör

¹ Currie, J. (2006). "The take-up of social benefits." I A. J. Auerbach, D. Card, & J. M. Quigley (Red.), *Public policy and the income distribution* (sid. 80–148). New York: Russell Sage Foundation.